

SUEDAKO NEXKATXA

Jokalariak

Piarres Larzabal

- 1 — PATIN, gorputzez pisu, 50-bat urte
- 2 — KATALIN, idor, manatari, 50-bat urte
- 3 — XEXILI, bizi-bizia, debruz egina, 18 urte
- 4 — PANPILI, leun, guri, 20 urte
- 5 — ARROXA, edozein, 22 urte
- 6 — LUZI, edozein, 20 urte
- 7 — JAN-PIARRE, sentimendutsu, 22 urte
- 8 — MIHIKUA, edozein, 50 urte
- 9 — GILEN, gizon pollit bat, 50 urte
- 10 — OTOZAINA, edozein, 40 urte
- 11 — OTOZAIN-LAGUNA, edozein gizon

LEHEN GERTALDIA

Joka-lekua: *Edozoin barne*

Taula gainean: Katalin eta Patin

KATALIN (*Letra bat berritz eta berritz irakurtuz*).—Neska tzarra! Hemezortzi urte baizik ez-eta, hola airatua!

PATIN.—Aski zinuen Pariserat joaiterat ez uztea. Zertako ez diozu kontra egin?

KATALIN.—Zu zira hola mintzo? Kontra egin dion bakarra, ni naiz. Pariserat joan behar zuela Xexilik aipatu zuelarik zuk ez zinuen ahorik ere ideki, xede horren haren burutik kentzeko.

PATIN.—Eta orai zer nahi du?

KATALIN.—Zer nahi duen? Jada irakutsia dautzut letra. Bainan ni zuri mintza ala suilo-tokiko pegarrari, berdintsu da. Ez duzu kasurik egiten ene erraneri eta gero, pitsik, ez dakizu!

PATIN.—Bon, amen. Orai erranen datazu zer nahi duen gure Xexilik!

KATALIN.—Beharrik dugu haur bakarra! Holako bizpahiru izan baginitu, hil-herrietan izanen ginen, hil-herrietan!

PATIN (*boza goratuz*).—Ean gure Xexilik zer nahi duen!

KATALIN.—Berant esposatu ginela! Beharrik hala egin baiginen! Beti goizegi esposatzea. Ez baita xorokeria handia-gorik.

PATIN.—Ez ginen litanietan, bainan Xexiliren letran. Ean zer nahi duen.

KATALIN.—Bon, noizbait bederen kasu emanen duzu ene erraneri. Esposatu aintzinean ba, orduan dena solas goxo zi-

nen. Hala izaiten dira gizon guziak. Bere laguna bildu artio urtxo, eta, bildu ondoan. otso.

PATIN (*kantuz*).—Santa Xexilia, emazu ateria!

KATALIN.—Badakizu gure Xexili ez dela bere buruaren jabe izaiteko adinerat heldua.

PATIN.—Ba, hemezortzi urte dituela.

KATALIN.—Eta, badakizu, haurtzat ekarria deno, burasoen baimena behar duela, mugaz bestalderat joaiteko.

PATIN.—Ba, tira beti korda. Noizbait etorriko ahal da burua.

KATALIN.—Zer, tira korda? Xexili ene haurra da bakarrik edo zurea ere?

PATIN.—Ba, paperek hala diote.

KATALIN.—Zer dituzu elhe tetele horiek? Ni nola nardaraz ari bazira, ukanen duzu gero errefera!

PATIN.—Bon, Xexili da beraz gu bien haurra eta gero zer?

KATALIN.—«Gero zer», hori dea mintzatzeko moldea? Nun duzu lagunaren errespetua?

PATIN.—Xexili dela gu bien haurra! Gero zer?

KATALIN.—Xexiliz mintzatzeko ez duzia boza pixka bat leuntzen ahal? Gure haur bakarraz hola behar duzia mintzatu?

PATIN.—Xexil-Xexil-Xexili, egiten dautzut kili-kili!... Paso inbido, hor-dago... Partida burura dezagun! Erradazu bi hitzez, Xexilik zer nahi duen gure ganik.

KATALIN.—Xexilik galdetzen dauku baimena, bakantza denboran, Suedarat joaiteko.

PATIN.—Suedarat? Nun da hura?

KATALIN.—Orai berritz nun den Sueda! Atzo letra irakurtu dautzut. Mahain ganean pausatu dautzut, zuk ere irakur dezazun!

PATIN.—Nun da Sueda!

KATALIN.—Letra irakurtu bazinu eta ukan Xexilirentzat amodio gehixago, nik bezala eginen zinuen: berehala joanen zinen karta bati behatzerat, ikusteko nun den Sueda.

PATIN.—Bon, erradazu beraz nun den!

KATALIN.—Frantziatik sartzen zira Belgikarat. Badakizua nun den Belgika!

PATIN.—Ba, hango erregea ikusia dut galtza motxetan maizatzen.

KATALIN.—Bon, Belgika trebesatuz, sartzen zira Holandan. Badakizua nun den Holanda?

PATIN.—Ba, behi Holandesak ezagutzen ditut: errape ederra dute.

KATALIN.—Holandatik sartzen zira Alemanian. Badakizu nola-koak diren Alemanak?

PATIN.—Ba, zure aita hala omen zen!

KATALIN.—Nere aita utziko duzu gero bere gisa!

PATIN.—Alemanak baino jende gaixtoagorik ez da munduan. Nik hori, bi gerletan frogatua dut gero.

KATALIN.—Bi gerla? Nun egin ditutzu zuk bi gerla?

PATIN.—Hemen berean: bat zure aitaren kontra, eta bestea zure kontra.

KATALIN.—Ba, zu bezalako soldadoak emazteri jazartzeko ho-beak dira gizoneri baino!

PATIN.—Bon beraz, utz dezagun aipatu gabe zure arraza! Gero norat jo behar da Suedarat heltzeko?

KATALIN.—Alemaniatik sartzen zira Danemarkarat. Ezagutzen duzia Danemarka?

PATIN.—Ba, hango zakurrak!

KATALIN.—Zer, hango zakurrak?

PATIN.—Hango zakurrak famatuak direla!

KATALIN.—Bon, hanbat gaxto gero errespetua galtzen badautazu!

PATIN.—Ez dauzut nik errespeturik galdu: zakurrak aipatu ditut eta ez zakurren zerak!

KATALIN.—Danemarkan, hartu behar da itsas-untzia.

PATIN.—Ba, arrainen asetzerat joaiteko.

KATALIN.—Ez arrainen asetzerat, bainan Suedarat. Suedako jendea ba ote dakizu nolakoa den?

PATIN.—Ba. Gerla denboran ikusiak ditut hango gizonak. Denak dira larru zuri, bilo horail, handi batzu.

KATALIN.—Ba, diozunaz, zer nahi ikusia zira gerla denboran, bainan guti ikasia. Ez baitakizu Sueda nun den ere.

PATIN.—Nahi nuke, ori, hemen balitz Gilen Bordaberri nere gerlako lagun bat. Jakinen zinuke haren ganik ean ez dugun guk Suedako gizonik ikusi.

KATALIN.—Ez zaitela has orai zure lagun Gilen-ekin gerlan izan dituzun ixtorioen kondatzen. Badazkigu aspaldian denak.

PATIN.—Gilen, ba. Jakin-azu ez dela, lurraren gainean, holarako beste gizon bat. Nik bizia salbatu nion behin.

KATALIN.—Ba, mila aldiz jada entzuna dugu. Bai eta ere Gilen Ahetzetik Landesetarat joan zela bizitzerat.

PATIN.—Ba, eta zorigaitzez ez baitakit bizi denetz ere!

KATALIN.—Bainan, zure Gilenez baino hobeki eginen zinuke griñatzen bazina gure Xexiliz.

PATIN.—Xexili, ba, eta gero zer?

KATILIN.—«Eta gero zer», ez duzia besterik erraiteko? Beti so-las zozo berak dituzu jalitzen, «eta gero zer»!

PATIN.—Gure Xexili beraz.

KATALIN.—Ez da goizegi, Gilen eta gaineratekoak beren gisa utzirik, azkenean aipatzen baituzu gure haurra.

PATIN.—Santa Luzia, ora pro nobis!

KATALIN.—Ez naiz ni Luzia, eta luzatzen badut ene solasa zure falta da. Aski zinuen letra irakurtzea!

PATIN.—Beraz, Xexilik Suedarat joan nahi duela.

KATALIN.—Bai, hala dio. Arras adixkide dela Suedako nexkatxa batekin. Parisetik Suedarat, joan-jin, piaia merke egin ditakela. Nexkatxa horrek, Suedarat gomitatzen duela. Ean, emanen diogun baimena Suedarat joaiteko, ilabete baten-tzat, bere hango lagunaren etxerat.

PATIN (*hatsa luze-luzeki tiratuz*).—Aaa... Noizbait bada noiz-bait oiloak erruten.

KATALIN.—Nortaz zira hola mintzo? Xexiliz?

PATIN.—Ez dut erran oilanda, bainan oiloa.

KATALIN.—Oilo hori nor duzu? Ni ote?

PATIN.—Xitoaren ama oiloa, axeriak kendu dio lepoa.

KATELIN.—Bakea emanen duzu gero, zure zozokeriekin, eta ka-lapita-ketan bazabiltza, ukanen duzu gero hartarik ere.

PATIN.—Bai, eta ondotik, mutur saltsa ere. Badugu usaia.

KATALIN.—Jakin azu axeriak etxe huntako oiloari lepoa kendu-ko dion baino lehenago, nik etxe huntako oilarra tupinan sartuko dutala gero.

PATIN.—Bai, galtzak kendu-ta.

KATALIN.—Bere falta du gizonak galtzak galtzen baditu.

PATIN.—Ez dituzke galduko, emazteak ez baliozka ebasten.

KATALIN.—Badakit fama hori emaiten dautazula. Horra nola tratatzen duzun zure espos-laguna.

PATIN.—Ba, nik zu hitzez, eta zuk ni obraz.

KATALIN.—Nik zure nausitasuna beti errespetatzen dut, bainan ez zure nausikeria.

PATIN.—Bai, zure neurritan, nausitasuna maiz nausikeria izaiten da.

KATALIN.—Bon, hola denaz geroz, erakuts-azu zure nausitasuna: erradazu zer behar diogun ihardetsi Xexiliri. Suedarat joaiteko baimena eman behar ote diogu: bai ala ez?

PATIN.—Emozu errepusta baietz.

KATALIN.—Segur nintzan baietz zinuela ihardetsiko. Haur horrek beti nahi duen guzia ardietsi baitu zure ganik. Ez baita zu baino aita ahulagorik lurraren gainean.

PATIN.—Errozu beraz: ezetz.

KATALIN.—A! Nik behar diota erran ezetz? Beti ni nuzu mantzen haurrari zerbait peningarri behar zaiolarik jakin-ara zi. Segur niz ez nindukezula mandatari nahiko, berri atsegingarri bat behar balitzaio gaziatiu.

PATIN.—Errozu beraz: baietz.

KATALIN.—Baietz! Bainan gizona nun duzu burua? Hoin urrun behar duguia joaiterat utzi gure haurra? Eta hoin denbora luzerentzat? Eta han eritzen bada? Edo zerbait gertatzen bazaio? Nun gira?

PATIN.—Errozu beraz: ezetz.

KATALIN.—Errex da, orizu, erraitea. Segur naiz haur gaixoak bere buruari arras emana duela piaia horren egitea! Ezetzak gure kontra errabian jar dezake eta berdin eri araz ere.

PATIN.—Errozu beraz baietz.

KATALIN.—Baietz, ba! Bainan badakizua zuk nor duen delako Suedako nextatxa hura? Eta nolakoa den haren familia? Oraiko egunean, asko jende galdu bada gero mundu zabalean.

PATIN.—Errozu beraz ezetz.

KATALIN.—Ai! zu, zu! Zoin gizon ilhauna ziren, ageri da zure erreputetarik. Ez baitakizu sekulan zer nahi duzun. Gero arranguratuko zira nik dudala hemen manatzen eta ez zuk!

PATIN (*Bizi-bizia*).—Sorgina puies! Baietz! Ezetz! Debruaren tripa bete dadiela zu iduriez!

KATALIN.—Ez du balio litania beltzetan ar ziten. Zure ateraldiek eta ahuntzaren gau-erdiko eztulak berdintsu larderia dute. Hasteko, Xexiliri jada izkiriaturia diot, erranez: ezetz, ez diogula emaiten Suedarat joateko baimenarik. Nahi badu, datorla hunarat, ilabete batentzat, bere Suedako nexkatxarekin. Hola, nexkatxa hura ezagutuko dugula nor den eta ikusiko ean harekin joaiterat utz dezakegun edo ez.

PATIN.—Orai ere, eni pitsik aipatu gabe, horiek guziak deliberatu dituzu. Gero asaldatuko zira gure etxean emaztea dela gobernadore entzuten duzulakotz.

KATALIN.—Gaixo gizona! Beharrik nuzu hor etxea gobernatzeko. Ez banintz ni hemen, etxe huntan zure gatik, saguak litezke nausi, saguak!

PATIN.—Zertako nahi zinuen ene gogoaren berri jakin, Xexiliri jada izkiriaturia zinionaz geroz?

KATALIN.—Batere gizona izan bazine, behar zinuen nik bezala pentsatu, eta, orduan, aski izanen nuen erraitea zurekin ados nintzala. Salatzen dautzut zer mana, bainan hain zira barnez larria nun nik salatua ez baituzu konprenitzen. Hortakotz, borxatua naiz ez bakarrik zer mana zuri salatzerat, bainan salatua, nihaurek manatzerat.

PATIN.—Eta gainerat kopeta baduzu hola bekoz-beko, zure jukutriaren aitortzeko!

KATALIN.—Gaixo gizona! Segur laket nuke zurekin itzuli-mitzulika artzea, bainan hain zira leuntasunez gabea nun

zurekin solasak ibili behar baitira ez aho xabalaz bainan hortzetan murruskatuz.

PATIN.—Berritz ere erranen dut: zu hartu zintudalarik ez nuela neretu emazte bat, bainan «kepi» bat, jats bat, eta gainerat eztena bat.

KATALIN.—Bai, eta nik ere berdin erranen dut: zu neretu zintudalarik ez nuela hartu gizon bat, bainan saski potor bat.

OIALA

BIGARREN GERTALDIA

Joka-lekua: *Pariseko edozein barne*

(*Oiala idekitzan, Panpili ikusten da, kadera baten gainean jarria, pipan ari, aire nardatu batekin. Soinean dauzka emazte-galtzerdi luzeak football-eko galtzeri estekatuak, larruarras-ekoa eta, hunen gainetik, bular faltsoak.*)

PANPILI (*oihuz*).—Heldu zirea, Xexili? O Xexili!

XEXILI (*agertuz*).—Ba, Panpili, heldu naiz. Zuretzat zaia baten hautatzen ari naiz. Huna zapetak. Ean, entseazkitzu (jalitzen da).

PANPILI (*Zapeteri so — Takoi-luzedunak dira. Ez zaizko gus-tatzen. Ahal bezala soinean ezartzen ditu. Ez du heiekin errexki kurritzen*).

Errazu, Xexili, zapeta botika hauk behar dituta ibili? Ez duzia besterik?

XEXILI (*agertuz, besoak arropuz beteak*).—Usaia hartuko duzu, Panpili. Ez zaitela berehala zainetan jar. Ez dituzu horiek beti ibiliko. Beztitzeko bakarrik.

PANPILI.—Ni mensten ez banaiz oraikoan, ez naiz sekulan eginen.

XEXILI.—Ezar-azu zaia hau (*zaia emaiten dio*) Zure egitekoa arras errexu da. Zu zira Suedako nexkatxa bat, ene adixkide handia. Heldu zira ilabete batentzat Eskual Herri-rat ene ait'amen etxerat.

PANPILI.—Bainan nik ez dakit deus Suedaz, ez eta hango bizi moldeaz.

XEXILI.—Ez zaitela kexa, Panpili. Kataloga batean ikusia dut nola beztitzen diren hango nexkatxak. Gisa hartarat beztituko zaitut zu ere.

PANPILI.—Eta mintzatu? Nik ez dakit debru pitsik Suedako jenden mintzairaz.

XEXILI.—Ez duzu jakin beharrik ere. Aski dituzu bost-pa-sei solas lerro, beti berak, erabiltzea.

PANPILI.—Ba, zoin solas?

XEXILI.—Suedako jendeak mintzo baitira pixka bat Alemanak bezala hitzak atera-zkitzu zintzur beheretik, eta hori askiko da.

PANPILI (*Zintzur behereti Khitz batzu jaliz*).—Hola behar du-ta mintzatu?

XEXILI (*irriz*).—Ba, hol'hola! Nehork ez zaitu konprenituko, eta nik eginen dut beti alegia zu konprenitzen. Ori, ezar-azu gaineko jauntzi hau.

PANPILI (*beztituz*).—Eta, ilabete batez hola behar dugua nintzatu?

XEXILI.—Ahal bezain guti egonen gira bestekin. Heien aintzinean bakarrik zira hola mintzatuko. Gehienetan bi-biak

buruz buru izanen baigira, orduan, bixtan da, gure so-
lasak ibiliko ditugu goxoki, orai bezala.

PANPILI.—Bainan ene bozak galduko nu. Nola nahi duzu nik
egin dezadan nexkatxen boza meharra?

XEXILI.—Suedako emaztek boza ozenago dute hemengoek bai-
no Aho gainarekin mintzatzen dira. Huna nola (*kanta-
tzen du: Xarmegarria zira, eder eta gazte... eta... eta...*).

PANPILI (*Xexilik bezala kantatuz...*).—Hola ontsa dea?

XEXILI.—Arras ontsa (biak irriz).

PANPILI (*Mintzatzen da Suedako hitzkuntzaz*).

XEXILI (*Errefera emaiten dio hitzkuntza berean... biak irriz*).

PANPILI.—Uste duzia zure aita enganatuko dugula?

XEXILI (*irriz*).—Gure aita, gaixo Panpili, gure aita ez da kon-
da ere gure etxean! Ez da segur deusetaz ohartuko! Eta
ohartzen balitz ere, ez du irriskurik boza altxatuko due-
la! Gure aita ez da deus, gure etxean, entzuten duzu:
deus!

PANPILI.—Eta zure ama?

XEXILI.—Gure ama, ba, dautzut norbetit dela. Bere izengoitia
du kapitaintsa. Eta egiazki hala da. Harekin ontsa go-
bernatzen ahal gira. Ikusiko duzu.

PANPILI.—Bo, bo, bo... Ez du itxurarik ni hola jitea zuen
etxerat.

XEXILI (*irriño batekin*).—A, badakizu zer dautazun errana:
hain maite nauzula nun manatzen bazaitut ere zure bu-
rua urerat aurtikitzeke, obedituko nauzula. Ez dautzut
hoinbeste galdatzen. Beraz, behar nauzu obeditu.

PANPILI.—O amodioa, amodioa, zer xorokeria!

XEXILI.—Ez, Panpili, ikusiko duzu gure etxean iraganen ditu-
gula egun xoragarriak. Ahal bezain guti egonen gira bes-

tekin. Beti ibiliko gira bi-biak. Joanen gira oihanerat, mendirat, itsas-hegirat.

PANPILI.—Arropa eta zapeta hautan zoin tinki naizen! Hola beharko duta ibili udako egun beroetan?

XEXILI.—Ez, ene bihotza, salbu etxean ahatik. Bainan handik kanpo, bi-biak izanen baigira bakarrik, aisean emaiten ahalko zira.

PANPILI.—Bo, to, to! Bainan bizarretik ezagutuko dute ez naizela ni nextatxa.

XEXILI.—Bizarra askiko duzu egitea egunean bietan. Eta bizarra egin beharko duzu ez bakarrik bisaian bainan ere esku-besoetan eta zango aztaletan.

PANPILI.—U! La, la! Nik, orai artio, hoin hastiro baitut bizarra egunean behin egitea! U! la! Ez, ez! Nahiago dut zuen etxerat ez joan.

XEXILI.—Maite nauzu ala ez nauzu maite?

PANPILI.—Maite, ba, bainan hori besterik da.

XEXILI.—Maite banauzu, hori pitsik ez da. Ikusiko duzu, ene amodioa, zer egun goxoak iraganen ditugun elgarrekin.

PANPILI.—Eta buruko ileak? Laburrak ditut gero!

XEXILI.—Ez kexa, ene ene amodioa, oraino badugu ilabete bat gure etxerat joan aintzin. Orduko zure ileak luzatuko dira. Eta nextatxen ileak, guziz Suedan, kasik mutikoenak bezain laburrak izaiten dira.

PANPILI.—U! la, la! Zer zozokeria! Ez dakit! Ez dakit!

XEXILI.—Maitatzea da sofritzea. Zuhaurek errana dautazu. Jar zaitte. Ile horiek pixka bat orraztatuko daukitzut. Eta gero, entseatuko dautzut buruko tapaki pollit bat, Suedan ibiltzen duten bezalakoa.

PANPILI.—Eta eskuak ere beharko ditut ba gorde. So egizu atzapar hauieri. Hauk ez dira nextatx eskuak.

XEXILI.—Erosiko dauzkitzut esku-larru mehe batzu (*burukoa ezarri dio*). Ez zira batere gaizki izanen. Suedan badira, ni segur, nexkatxa frango, ez baitira zu baino pollitagoak.

PANPILI.—Bai, badut hor pollita izaitez beste griñarik.

XEXILI.—Zato, orai. Behar dauzkitzut ezpainak gorritu.

PANPILI.—Eêêê? Zikinkeria hori behar dautazia ezarri?

XEXILI.—Alo, ene amodioa, ez zitela hola asalda (*emaiten dio gorria ezpainetan*) Bon miss Sueda bezain pollita zira. Ean, ibil zaite pixka bat kurri harat eta hunarat. *Ori*, har-azkitzu eskuetan iguzkiko paisola eta esku-zakua. Ean, ibil zaite. Ez hola atxik esku-zakua, bainan hola. Ean, kurri berritz? Bon, ez da gaizki.

PANPILI.—Banoa beraz berehala ene burua eskaintzerat moda-erakusle «mannequin» bezala.

XEXILI.—Bon, jaliko gira biak, bi nexkatx bagine bezala. Kurrituko ditugu karrika-magasinak. Ekazu besoa. Eta orhoit bi nexkatx ez direla besoz-beso ibiltzen mutil eta nexkatxa bezala.

PANPILI.—Nola behar dut ba kurritu zurekin, nexkatxa bezala egiteko?

XEXILI.—Ean entsea giten. Kasu gorputza nola ibiltzen duzun, eta orhoit behar dugula mintzatu Suedako hizkuntzaz. (*Biek joan-jin batzu egiten dituzte taula gainean, irri-karkaila batzu jaliz. Artetik, nexkatxak erakusten dio mutilari nola egin*).

OIALA

HIRUGARREN GERTALDIA

Joka-lekua: *Lehen gertaldikoa*

Taula gainean: *Katalin eta Patin*

KATALIN.—Apur baten buruan, Xexili hemen izanen dugu bere Suedako nexkatx lagunarekin. Zer ikusi behar ote dugu?

PATIN.—Ba, atzo aratsean, zu oherat joan eta, egon bainaiz telebixtari so, preseski emankizun bat izan da, biziki pollita, Suedako bizi-moldeaz.

KATALIN.—Zertako ez nauzu deitu?

PATIN.—Ba, jakin behar zen, ori, ean iratzartzea plazer ukanen zinuen edo ez.

KATELIN.—Pentsatzen ahal zinuen, ba, plazer ukanen nuela, zerbeiten ikustea Suedako bizitzaz gu giren kasu huntan.

PATIN.—Ez naiz ba ausartatu zu iratzartzerat.

KATALIN.—Batzuetan iratzartzen nuzu ez-deuskeria batentzat. Joan den aldian iratzarri nauzu kukuso bat zinuela-ta haren arrapatzen laguntzeko. Eta, nunbeitik ere, atzarri beharren-beharrenean nauzu lo uzten.

PATIN.—Ba, zu ere orai hola mintzo zira, bainan iratzarri bantzintut, beste predikurik entzunen nuen.

KATALIN.—Iduri luke zure erranetarik ez naizela axolatua gure Xexiliren gora-beherez. Xexili ene haurra ez balitz bezala. Haren ibilpidetan deus behar ez banu bezala. Ala zer zira, jelos, Xexili eni estekatuago delakotz zuri baino?

PATIN.—Ba, ama-alaben artean erabiltzen dituzuen mokoka partiden jelos!

KATALIN.—Ez zaitela sar Xexili eta ni artean. Guk biek arras ongi elgar konprenitzen dugu.

PATIN.—Elgar konprenitzen! Ditakena da. Elgar aditzen! Hori besterik da. Bat eta bat egiten duzue bainan ez «biek bat».

KATALIN.—Hobe da bat eta bat egitea ezenetz-eta bat eta bat'ez, zurekin gertatzen zaion bezala.

PATIN.—Beharrik Suedako nexkatxa hemen izanen baita gure bizia pixka bat airosteko.

KATALIN.—Nork daki hori? Denbora hor izanen da erraile... Ta, zer zioten Suedako jendez telebixta hortan?

PATIN.—Gauza frango erran dute. Nork har denak gogoan? Hango jendea omen da Europako aintzinatuen eta zorionsuena.

KATALIN.—Nahi nuke jakin nor den, zoriona izartzen dakien holako gizon abila.

PATIN.—Gaitzeko garbitasuna eta ordenua omen da han, bai karriketan eta bai etxetan.

KATALIN.—Ez bide dira hango gizonak zu iduriak.

PATIN.—Nehun ez paper zikin bat, ez zigarreta mutur bat lurrean bainan gauza bakotxarentzat toki bat eta gauza bakotxa bere tokian.

KATALIN.—Agian nexkatxa horrek emanen dautzu bere lekue-tako ordenutik pixka bat. Ez baituzu behin ere ikasi zure galtzen kadera gainean pleatzen, ohean sartzeko kentzen dituzularik.

PATIN.—Bai, eta Suedan, gazteak, mutil ala nexkatxak, arras laxoan altxatuak omen dira. Hemengotz itsusi diren moldeak, hangotz onestak omen dira.

KATALIN.—Ez zaitela kexa. Erakutsiko diozkat nik nexkatx horri hemengo neurriak, berak ez baditu hartzen.

PATIN.—Agian ez dautzu kasurik eginen. Eni segurik, laket litzaiket laxotasun pixka bat, hemengo tinkia arintzeko.

KATALIN.—Zer ditutzu, berritz ere, solas ments horiek? Ez zira ahalage ere. Hor ibiltzen zira apostolu bat bezain zintzo, iduri onbor hil bat. Eta ordukotz zure barnea kal-dan dago. Eta noren ondotik? Nexkatxen ondotik! Eman baitzaio zu bezalakoari!

PATIN.—Bai, kontensko naiz. Pixka bat airostuko baigira ila-bete batez.

KATALIN.—Lot dadiela, lot, nexkatxa hori nahaskerian. Nik laster eginen dut hemen legea.

PATIN.—Hortaz segur niz; usaia baituzu.

KATALIN.—Ba, eta behar ere, zu ziren potretaren gatik.

PATIN.—Eta zer eginen diozu nexkatxa horri, hemengo mutil guziak abiatzen bazaizko ondotik?

KATALIN.—Zer eginen diotan? Ez dakizuia zer egiten dudan gure zakurrari segitzaleak heldu zaizkolarik? Jatsa es-kutan har, bera barnerat haizu, eta beste guziak hemendik haiza. Hola ez bada kontent, bere puskak bil ditzala eta doala hemendik nahi duen lekurat.

PATIN.—Beraz ilabete polit baten abiadura dugu. Bainan ez dautzut asi-saila bururatu. Besterik ere ikasi dut telebix-tan Suedako bizitzaz.

KATALIN.—Nik best'aldian telebixta hori hetsi eginen dautzut haurrentzat on ez diren ikusgarriak emaiterat doatzilako seinalea agertzean. Sobera amets gaixto egiten baituzu zuk telebixta horren aintzinean.

PATIN.—Zer behar dituzu orain, ene ametsak ere gobernatu? Izanen duzu lan!

KATALIN.—Hala da-ta. Bakotxa bera ez bada on bere burua zikintzetik zaintzeko, sahetsekoeri da laguntzea.

PATIN.—Nik ez dut, atzo aratsean, batere ene gogoia zikindu telebixtaren aintzinean, bainan ba ikasi nola Suedako fa-miliek egiten duten garbitasuna beren artean «SAUNA» ren bidez.

KATALIN.—Sauna-ren bidez?

PATIN.—Sauna-ren bidez ba. Gau huntan pentsaketan egona naiz nexkatx hori hunarat helduki-eta, ez ote ginuken hobe, guk ere, holako bat hemen muntatzea.

KATALIN.—Jakiten ahal duta zer den delako SAUNA hori?

PATIN.—Ez da deus errexagorik. Suedako etxetan badaukate mainu leku bat. Hortan ur laño bero-bero batzu hartzen dituzte. Hortakotz zahar, gazte, familiako ala ez, den denak biluzten dira, eta betan mainu-toki hortan sartzen, gure etxetan urdeak ur-putzuan bezala. Ondotik, ur-turrua hotz baten azpian bustitzen dira. Ez zautzia hori ontsa?

KATALIN.—Gaizo espantu tetele! Zozokeria horren ezin largatuz zinaudena apur bat huntan hola minturik? Hortarik ageri da nolakoa den zure barnea. Beharrik ez duzu, gogoratzen zauzkitzunen betetzeko ahalik. Zuk ba, xerri-tegi batean behar zinukela zure egoitza eta ez hemen.

PATIN.—Jes! Ez dituguia ikusten ahal, diren bezala, Jainkoak egin kreatura ederrak?

KATALIN.—Zuri kreatura ederrak? Nik uste! Astoari xokoleta bezala!

PATIN.—Bon, halabiz beraz. Funtsean nexkatxa horrekin nola erabili, berak erakutsiko dauku.

KATALIN.—To! Horra nun ditugun heldu! (*apur bat ixilik. Atea joiten dute*) Aintzinat.

XEXILI (*agertuz «lagunarekin»*).—Agur ama, agur aita (Potta emaiten diote bieri. Panpilik eskua).

KATALIN.—Ongi ibili zaitze bide hoitan?

XEXILI.—Ba, ama, ba, arras ongi.

KATALIN.—Jar zaitze. Ekatzue puska horiek.

XEXILI.—Ez ama, ganberan pausatuko ditugu. Hobe dugu berehala aldatzea.

KATALIN.—Bon, ontsa da. (*Panpiliri*) Pentsatzen dut, andere gaztea, gure etxean laketuko duzula.

XEXILI.—Ama, ez du balio huni mintzatzea. Ez du tuntik konprenitzen, ez eskuaraz eta ez frantsesez.

KATALIN.—Nola behar dugu ba hunekin gurutzatu?

XEXILI.—Ni hor izanen naiz bitarteko.

KATALIN.—Jes! Eta hik nola ikasia dun hunen mintzaira hoin laster?

PATIN.—Gazteak, alabainan, gazteak!

KATALIN.—Gazteak, nahi dut, bainan bestea ere gaztea da.

XEXILI.—Beti enekin jalitzen zen eta bere Suedako lagunekin. Hortakotz hunek ez du ikusi hemengo mintzaira. Nik aldiz ba hangoa.

KATALIN.—Jes! Hau bitzikeria. Hoinbeste denboraz Parisen egonez geroz, frantsesa pixka bat bederen ikasia behar zinan engoitik! Ala zer? Guti ernatu hetarik duna?

PATIN.—Ale, bota pikoa etxean sartu ordu.

KATALIN.—Pikoa? Baterez. Pentsatzen dut Pariserat etorriz geroz frantsesa doi bat ikasi behar lukela bere bizipidearen gatik ere.

XEXILI.—Bon, ama, bagoazi aldatzerat.

KATALIN.—Ba, zoazte, ba. (*Biak ateratzen dira*).

PATIN.—Nik ere, soldadogoa eta gerla egin nintuen, bainan frantsesa guti ikasi. Konprenitzen dut nextatxa horrentzat berdin ditakela.

KATALIN.—Zuk frantsesa ez ikastea nehor ez da harrituko, denek baitakite zure ernetasuna.

PATIN.—Ez bide zira zu ere Betleemeko izarra, naizen erneari zure bizia uztartzeko.

KATALIN.—Ba, Betleemeko izarra ere kabalategi baten gainean gelditu zen.

PATIN.—Aurkitu izan bazinu hemen baino aterbe hoberik, segur han eginen zinuen zure egoitza. Bainan, zuri ere, ate idekitzalerik nehor ez agertu, hunarat artio.

KATALIN.—Bai, zuk atea, kontensko-ale, eni ideki eta ni, zozoa, barnerat sartu.

PATIN.—Nik atea ideki, ustez urtxo bati, ahatik laster ohartu, ene hegatzina ez zela urtxoa bainan belatxa, perruketarekin gurutzatua.

XEXILI (*agertuz*).—Ama, ikusten dut biak ganbera berean ezarri gaitutzula, bainan hori ez ditakena da.

KATALIN.—Zertako ez?

XEXILI.—Zeren eta, ene lagun hori biziki kilika baita pondu hortan. Bere ganbera nahi du bakarrik beretzat.

KATALIN.—Jes! Zer dun hori? Ez besteak bezala egina? Bizkitartean bi ohe ezarriak nintinan, bakotxak zuenean lo egin dezazuen.

XEXILI.—Ganbera hori utziko diogu dena beretzat eta nik lo eginen dut ganbera zaharrean.

KATALIN.—Ganbera zaharra? Pollita dun no! Zikina eta mukurru puska tzarrez betea!

XEXILI.—Nihaurrek eustuko eta garbituko dut, ama.

KATALIN.—No, izanen dun lan.

PATIN.—Jes! Harritua nagon Suedako nexkatxa bat hoin kilika izaitez bere larruaren agertzeko. Besterik esperantza ninnan horren ganik.

KATALIN (*samur*).—Zu zaude ixilik gero zure ergelkeritan berritz hemen hasi gabe.

XEXILI.—Jes! Ama, zertako zira hola bultatzen? Utz-azu aita mintzatzerat. Zer errango zinuen, aita?

PATIN.—Hik badakin nik uste engoitik zer den Sauna?

XEXILI.—Nik? Ez... Zer da hori?

KATALIN (*samur*).—Zer nahi dion horri? Zikinkerietan din bere plazer bakarra.

XEXILI.—Errazu, errazu, aita erran-go zinuena.

PATIN.—Ba, aski dion galdatzea hire Suedako adixkide horri zer den Sauna. Horrek argituko hu. Eta erron, eni ere Sauna arras laket zautala.

KATALIN (*errabian*).—Zozo handia! Zure leuntasuna eta asto tipulez asearena berdintsu dira!

XEXILI.—Bainan zer duzue hola hasarretzeko Sauna horren gainetik? Ez dezaketa jakin nik ere zer den Sauna hori?

KATALIN.—Ba, bere tetelekeriak utz ditzala bazterrerat. Horren mihia edo talo zabala berdintsu finak ditun.

PATIN.—Bai, zure mihia eta okiloarena ere.

XEXILI (*irriz*).—Bon, bon, ikusten dut, ni hemen egon edo hemendik urrundu, gure kaiolan, xoriak berdin karazkan ari dirola.

OIALA

LAUGARREN GERTALDIA

Joka-lekua: Aintzineko bera

(*Xerili ari da lisatzen. Panpilik pasatzen diozka lisatzeko oial eta arropak, tarratatuak direnak bazterrerat ezarriz.*)

PANPILI (*kexu*).—Erraiten dautzut berriz ere ni leporaino ase naizela bizi huntaz.

XEXILI.—O Panpili, ez duzu arrazoinik hola etsitua izaiteko.

PANPILI.—Ez arrazoinik? Ohartzen zirea nola iragaiten dudan hemen denbora?

XEXILI.—Ez zirea goxoki enekin?

PANPILI.—Erdietan, zerbait erran nahia naizelarik, ahoa hetsia egon behar dut.

XEXILI (*irri batekin*).—Ez girea ontsasko mintzatzen Suedako hizkuntzan?

PANPILI.—Bakea emazu, otoi. Zintzurra akitua baitut, ihauteritako maskatuak bezala mintzatuz emazte boza eginez.

XEXILI.—Ez ditugia aratsalde goxoak iragaiten itsas hegian?

PANPILI.—Zuk ba behar bada, ontsasko mainatzen baitzira, bainan nik larrua beti tapatua egon behar, nehor ez dadien ohart mutila naizela!

XEXILI.—Ez zirea ontsa jostatu igandeko bal-an?

PANPILI.—Bai, beti mutilekin ari izan behar dut dantzan. Neskatxa bat besotan hartu ordu berexten gintuzten ez delakotz gomeni nexkatxa nexkatxarekin dantzatzea.

XEXILI (*X...xuut!*).—Gizon boza egitean mintza zaite apalxago aitak edo amak ez zaitzaten entzun.

PANPILI.—Nago zure ama ez ote den zerbaitez ohartzen hasia.

XEXILI.—Ba, zera!

PANPILI.—Beti, zer eta nola ari naizen, ene zaint dago.

XEXILI.—Ba, ikusi zaitu trikotatzen. Ez du gehiago erraiten ahalko ez zirela deus esku-lanetan ikasia.

PANPILI.—Trikotatzen ba! Ene lana hor daukat, zuk hasi bezala, ez baitakit orratz horien malobratzen.

XEXILI.—Egin alegia! Nahi duzu jendea bildu? Egin engana-mundu.

PANPILI.—Ba, bainan botikeria hunek nekez dezake luzaz iraun. Ene aitari ere Landesetarat gezurra izkiriatur diot: hemen naizela adixkide batzuen etxean. Erropusta eman daut jinon dela bere otoan ni ikusterat egun horietarik batez. Ori, pollita izanen naiz, ene aitak arrapatzen banu nextatx arropetan.

XEXILI (*irriz*).—O Panpili ene bihotza!

PANPILI (*papoa destinkatuz*).—Zure bihotza, ba... eta ene papoa. Ene bularren ez erakusteko lepoa hemen dakilkat tinki-tinkia, iduzkiak erre nahi duelarik. Beso eta zango-aztalak ere berdin.

XEXILI.—O, ez zaitela hola samur, ene bihotza.

PANPILI.—Zu aise mintzo zira. Kanpoan bezala barnean ere beti tapatua egon behar dut. Gainerat, zer nahiko zozokeriak entzuten ditut ene gain kondatzen, beti ez konprenituarena eginez. Uste duzuia hau bizi bat dela?

XEXILI (*alegia nigarti*).—O, nere bihotza, pena egiten dautazu hola mintzatuz.

PANPILI (*boza eztituz*).—Ez, ez zazula nigarririk egin, Xexili.

XEXILI.—Bon, errazu beraz beti maite nauzula.

PANPILI.—Ba Xexili, maite zaitut.

XEXILI.—Eta hitz-emazu ez zirela gehiago berritz holako arranguretari ariko.

- PANPILI.—Ba, Xexili, hitz-emaiten dautzut.
- XEXILI (*X...xuut!*).—Norbeit heldu da. Kasu guri. (*Panpilik lepoa tapatzen du eta lotzen da trikotari*).
- KATALIN (*agertuz*).—A! Lisatzen ari hiza?
- XEXILI.—Ba, ama.
- KATALIN.—Nunbeitik ere hi ari haiz eta ez hire laguna.
- XEXILI.—Jes! Zertako behar du horrek ari lisatzen eta ez nik?
- KATALIN.—Ikusi nahi baininan ean lisatzen bederen badakien. Ez zakin jateko moldatzen, ez josten, ez xuriket egiten. Nik ez zakinat hori zertan ikasia den.
- XEXILI.—Ez dazu ikusten trikotatzen ari dela?
- KATALIN.—Bai, bai, atzo eta herenegun ere, hala ari zunan. Bainan hasi duen lana beti hein bertsuan ikusten zionat.
- XEXILI.—Erran dautzut jada, ama, Suedako nexkatxak ez direla hemengoak bezala altxatuak.
- KATALIN.—Pentsatzen dinat han, hemen bezala, nexkatxak esposatzen direla eta ama bilakatzen. Eta nahi t'ez haurren xatarrak bederen garbitzen tiztenela.
- XEXILI.—Eginen ditu ba, hunek ere. Uts-azu lehenik ezkonzerrat.
- KATALIN.—Bai, bere xatarrak garbitzeko on ez den nexkatxak, nekez eginen ditin egun batez bere haurrenak.
- XEXILI (*zintzaka*).—Beti horren kontra ari zira, ama. Nik ez dakit horrek zer egin dautzun.
- KATALIN.—Ez din balio neska sintsakeritan ar hadin. Bere ganberan egona nun horren puskeri so. Ez din segur urgulu handirik. Bi zaia txar, bi barneko ator, galtzerdi pare bat ditin han bakarrik. Gaineratekoak bizkarrean.
- XEXILI.—Nihaurrek errana nion, ama, ahal bezenbat arropa gutirekin etortzeko hugarat.

KATALIN.—Ez din ez petentarik, ez erreztunik, ez eta holako bere burua pullitzeko deus puskarik.

XEXILI.—Gaizki zautzuia nexkatxa bat xinpleki emana izaitea?

KATALIN.—Xinpleki emana eta arruntki emana, bi ditun. Eta ez dinat konprenitzen zertako hola dabilan beti lepo-papoak tapaturik, ditugun iguzkiekin.

XEXILI.—Erran dautzut jada, ama, horien lekutan hemen baino tinkiago altxatuak direla eta ez dutela han beren larrua erakusten hemen bezain aise.

KATALIN.—Ez zakinat hori arras hola den. Aitak hango SAUNA eta beste bizi-molde batzu telebixtan ikusi ditin eta ez dun batere hi bezala mintzo.

XEXILI.—O, ama, telebixtan agertua ez da baitezpada sinesten dut-ean.

KATALIN.—Egia, bainan errana dun ikus eta sinets. Nik, huren familia nahiko nikenan ikusi.

XEXILI.—Zoin idurikorra ziren ahatik ama!

KATALIN.—Idurikorra? Ez, jakin nahia bakarrik (*jalitzen da*).

PANPILI.—Bo, bo, bo... Ez dakit noraino baxera hau joanen den hautsi gabe.

XEXILI.—Ez zitela kexa, ene bihotza. Helduko gira bururaino deus hautsi gabe.

PANPILI.—Ez dakit, ez dakit... Errazu eta... ez duzuia oraino zilatu zer ote ditaken aitak eta amak aipatzen duten. Suedako SAUNA hori?

XEXILI.—Hitz horrek horien artean pizten dituen kasailetarik konprenitzen dudanaz, SAUNA-k erran nahi duke potta Suedako mintzairan.

PANPILI (*irriño batekin*).—Bon, ekazu beraz SAUNA bat eta ni banoa lehen-bai-lehen ihesi leku botiga huntarik.

XEXILI (*irriño batekin*).—Joanen zira bainan lehenik enekin zuriketak egin-eta.

PANPILI.—Xuriketak egin-eta?

XEXILI.—Ba; ez duzuia entzun amak zer erran duen? Ean ez zirenez zuhaur on zure zikinen garbitzeko?

PANPILI.—Zer behar dut orai, iturrirat joan zurekin?

XEXILI.—Ba, ene bihotza.

PANPILI.—Nik ez dakit boketa xuritzen.

XEXILI.—Ene aldeko lats-harrian emanen zira eta askiko duzu nik bezala egitea.

PANPILI.—Ho! Ho! Ni zertaratua naizen! Beharrik ez naute ene lagunek ikusten!

XEXILI.—X...xuut! Aita hor heldu da.

PATIN (*agertuz*).—A! Hemen zireztea? Erran, no, sahetseko sakela hau tarratatu dinat. Emadazkin otoi bi pondu.

XEXILI.—Ontsa da, aita. Josten dauzut berehala.

PATIN.—Gure betroin txar horren lana dinat hori. Ta, hire lagun horren etxean ote ditzen kabalik?

XEXILI.—O ba! Zer kabala nahi duzu ukan dezaten?

PATIN.—Ba, preseski telebixtan ikusiak ditinat horien eskualdeko kabalak. Orkatxak ditizten han, halako elur-ahuntz handi batzu. Galde zon ean ez nunan zuzen mintzo.

(*Xexilik eta Panpilik elgarri zerbait erraiten dute Suedar-ez*).

XEXILI.—Baietz ba, egia dela dio lagunak.

PATIN.—Naski ba, ikusiak ditinat artalde osoak neguari buruz menditarik jausten zituztela. Ez zakinat ahatik kabala horiek zertako baliatzen dituzten. Aragiko segur, bainan behar bada esneko ere. No, galde zon hori ere.

(*Xexili eta Panpili berdin mintzo*).

XEXILI.—Elur-ahuntzek esnea ere emaiten omen dute eta esne horrekin gasna batzu hautak egiten omen dituzte.

PATIN.—Ahuntz-gasna alabainan. Gure eskualdetan ere horien gasna dun hoberena. Bainan, kabala horiek frango basak iduritu zaizkinat. Nagon nola deizten dituzten, estekatu-ta ote edo ... nekez beti gibeletik hemengo ahuntzak bezala. Galde zon ean sahetsetik deizten dituzten ala gibeletik (*biak berritz mintzo. Irriz ari dira*).

PATIN.—Zer duzue no holako irritan?

XEXILI.—Zera ... erran du. Elur ahuntzak lurrean etzaten dituztela lau zangoz gora eta azpitik goiti deizten.

PATIN (*irri karkailaz*).—Azpitik goiti deizten? Eta segur untzia ahoz-beheti atxikiz. Ikusten dinat hire lagun horrek maite dinela irri egitea. Holakoa denaz geroz, behar dinat ahatik kitzikatu. Galde zon ean horien etxean baduten SAUNA-ren usaia. (*Biak eleketan Suedar-ez*).

XEXILI.—Baietz ba. Usaia hori omen da etxe guzitan.

PATIN (*zakur irri batekin*).—Galde zon ean laket luken molde horri lotzen bagine, hemen, gure artean. (*Biak eleketa Suedar-ez*).

XEXILI.—Ihardesten dautzu segur, etorriko zaukularik hemendik joateko eguna, SAUNA bat laket izanen zaiola.

PATIN.—Oi! oi! oi! San Pedro eta San Judas! Pollitak behar ditinau ikusi! Erron, erron: ni ere prest nagola SAUNA batentzat bainan lehenik amaren baimenak segurtatzeko.

XEXILI.—Jes! Zertako nahi duzu amak ezetza eman dezan?

PATIN (*irri larri batekin*).—No! Ez zakinat! Galde zon berari. Ni banioan hemendik. Zuekin egonez galduko baitinat arima eta gorputza (*jalitzen da*).

PANPILI.—Jes! Potta bat, hemendik urruntzean elgarri emaiteko, honbeste ixtorio! Ez duzuia hori bitxi kausitzen? Ala zer da: zuen ama biziki jeloskorra?

XEXILI.—Ez dakit zer pentsa. Bainan ama mintzaraziko dut eta zerbait ikasiko ahal dut.

OIALA

BOSTGARREN GERTALDIA

Joka-lekua: *Aintzineko bera (edo bertsua)*

(Xexili eta Katalin mokoka ari mihise batzu pleatuz).

XEXILI.—Ama, erraiten dautzut ez dugula hortan guk hobenik.

KATALIN.—Zer, ez duzuela hobenik? Horiek ditun nexkatxa batek gizon bati egiteko ateraldiak? Nik emanen zionat hire lagun horri SAUNA, mazelako bat ona!

XEXILI.—Ama, irri egiteko solas batzu ibili ditugula bakarrik aitarekin! Eta deus malezia gaxtorik gabe.

KATALIN.—Horra nola zuek bezalako neska zirtzil batzuek hausten dituzten esposatuen arteko lokarriak.

XEXILI.—Uste baduzu, ama, ene laguna gure aitaren gutizietan dela! ...

KATALIN.—Ez badun hala, zertako ari dun sare hedatzen?

XEXILI.—Zer sare hedatu dio? Irri egiteko solas batzu ditugu hiruek ibili Suedako mainu-tokiez. Ez ahal ditutzu zinetan hartzen arraileriaz erranak?

KATALIN.—Hori ez dun arraileria bainan nahaskeria. Hire lagun hori nik ez zakinat xuxen zer den. Edo dun arras barne garbikoa, bizia nola den ikasi gabea, edo bere jokia ontsasko gordetzen duen ustel eder bat.

XEXILI.—Ez da ez bat et'ez bestea, ama. Pentsa-azu bakarrik Suedako nexkatxa bat dela, eta ez ditugula han eta hemen begi berez ikusten biziko gora-beherak.

KATALIN.—Nardatzen nun hire Sueda eta hango ohidurekin. Ez nezanala erran gizonekin biluzi ta mainatzeko on den nexkatxa lotsa ditakela adixkide duen nexkatxa batekin ohe berean lo egiteko.

XEXILI.—Holakoa balinbadu bere jitea...

KATALIN.—Holakoa edo bestelakoa, sarri aratsean beharko din nahi t'ez lagun batekin lo egin. Badakin bestak ditugula eta bi nexkatxa heldu zauzkula zombait egunentzat.

XEXILI (*asaldatua*).—Nor?

KATALIN.—Nor! Nor! Betiko berak, bixtan dun. Luzi eta Arroxa hire bi kusinak. Merkatuan ikusi nitinan atzo.

KATALIN.—Ez din balio gontzetarik jalitzea. Ez badun hik nahi horrekin etzan, etzatzinela besteak gibela. Bereri aipatuko ziotenat eta berek ikusiko diton zer egin (*jalitzen da*).

XEXILI (*bakarrik, suspira batzu jalitzen ditu, nigar batzu xukatzen, eta josturari lotzen da*).

PANPILI (*Asaldatua agertzen da*).—A! Hemen zirea Xexili?

XEXILI (*bera ere asaldatua*).—Zer duzu? Zer gertatzen da?

PANPILI.—Letra bat, Xexili, Landesetarik, aitaren letra bat.

XEXILI.—Zer dio?

PANPILI.—Egun berean otoz heldu dela ni ikusterat: haren so hemen egoiteko.

XEXILI.—Ho! Ho! Ho! Zer bilakatu behar dugu?

PANPILI.—Ba, zer?

XEXILI.—Joaiten bagine hemendik ihesi...

PANPILI (*Espaldak altxatuz*).—Ihesi ...ihesi ... norat?

XEXILI.—Ez da nihundik gomeni aitak zu ikustea hola neska arropaz bezti.

PANPILI.—Mutil edo neska bezala bezti, aita hunarat jiten bada, egia dena den ikasiko du.

XEXILI.—Eta gordetzen bazine...

PANPILI.—Ba, bainan nun naizela sakatuko diozu aitari?

XEXILI.—Nik erran nezoke hemen ez dela mutilik. Ez du jakinen norat joan eta Landesetarat itzuliko da.

PANPILI.—Ba, bainan ez du holakorik sinetsiko: haren letrak hemen ukaiten ditut. Badaki beraz etxe huntan dela ene egon-tokia.

XEXILI.—Bon, erranen diot Pariserat itzulia zirela zonbeit egun hautan.

PANPILI.—Nola izan nintake Pariserat itzulia? Goiz huntan faturrak beti bezala eskutik eskurat eman daut aitaren letra, harekin hitz-hartu bezala. Eta faturra ez da egonen mintzatu gabe. Bai, pollitak gira!

XEXILI.—O! Nere bihotza!

PANPILI (*samur*).—Nere bihotza, ba ... Horiek guziak zure gatik gertatzen zauzkigu.

XEXILI (*bizi-bizia*).—Ene gatik? Zertako?

PANPILI.—Zure pontsamendua izan da gu biak molde bitxi huntan hunar at etortzea.

XEXILI.—Ez ote zen zuretzat plazer enetzat bezenbat?

PANPILI.—Gezur eta gezur ari gira: nola nahi duzu botiga hunek iraun dezan?

XEXILI (*erdi nigarrez*).—O ene bihotza, ez zaitela mintza hoin minberaki. Maite zaitutelakotz naiz holako urratsetan sartu.

PANPILI (*eztituz*).—Bon, ez zazula nigarrik egin. Nik beti berdin maite zaitut.

XEXILI.—X...zuut! Norbeit bada atean (*begiak laster xukatuz*). Aintzinat!

(*Arroxa eta Luxi agertzen dira i-i-i eta a-a-a-ka, gaitzeko omorean. Potta emaiten diote Xexiliri, eskua Panpiliri*).

ARROXA.—Agur Xexili; hau duzuia zure Suedako adixkidea? Ba, zure amak errana dauku bazinuela adixkide bat zurekin ekarria Parisetik.

LUZI.—Gu aintzineko urtetan bezala bestarat heldu gaituzu gero hiru eguentzat.

ARROXA.—Ba, eta aurten ez gira hemendik itzuliko gizon-gaia bildu-ta baizik (*oro irriz*).

KATALIN (*agertuz*).—Hor ziretea ene perlak?

ARROXA.—Ba, hemen gira. Agur ttantta. (*Musu emaiten diote*). Eta, zuek nahi al'ez, zuen etxean guretzat otela beharko duzue egin hiru egun eta hiru gauetz.

KATALIN.—Ba, bainan badakizue bi ganbera ditugula bakarrik lau neskatxentzat. Beraz beharko duzue bakoitzean biek lo egin.

LUZI.—Bixtan da, ttantta. Etxean ere Arroxak eta nik elgarrekin lo egiten dugu.

ARROXA.—Ni segurik izitzen ere naiz bakarrik lo egiteko.

KATALIN.—Ba, eta gure Xexilik ez baitu lo egin nahi Suedako nexkatxa hunekin, zuetarik batek beharko duzue hau oheko lagun.

ARROXA.—O! Nik! Nik, ttantta, laket nuke!

XEXILI (*bizi-bizia*).—Badakizu, ama, ene lagun horrek bakarrik nahi duela lo egin!

ARROXA (*Xexiliri*).—Ez zaitela kexa, Xexili, segur niz biziki ontsa antolatuko naizela ni horrekin.

KATALIN.—Bixtan da: zertako ez? Ale, zoazte arropen aldatzerat. Horra ganbera.

ARROXA (*Suedar-ari irriño batekin keinu eginez*).—Are, xauri enekin (*gerritik hartzen du eta erdi dantzari berekin joaten ganberalat*).

XEXILI (*errabian jostura lurrerat aurtikitzen du. Jartzen da eta hipaka nigarrez lotzen, burua beso-pean sartua*).

KATALIN.—Zer dun? Zer haiz? Sintsaldian berriz ere?

XEXILI (*marrumaz errabian*).—Ni ez naiz hemen egonen. Aski duzez egitea nahi duzuen. Ni banoa egun berean Parisera.

KATALIN.—Habil nahi badun! Uste balin badun hire kasketaldien zerbitzuko gaitunela hemen, ontsa makur egiten ditun hire konduketak! (*jostura biltzen dio*) Jostura hauk bil-aitzin, hi, enuxenta! (*jalitzen da*).

XEXILI (*Bera dago apur bat nigarrez, begiak nunbeit galduak*).

PANPILI (*agertuz eztiki mintzo*).—Xexili! ...

XEXILI (*Ez du bururik altxatzen*).

PANPILI.—Errazu Xexili...

XEXILI (*nigarrez errabian*).—Ez zaitut gehiago maite. Joaiten ahal zira nahi duzun lekurat.

PANPILI.—Errazu, Xexili, zerbeit gogoratu zaut nola joka gure aitarekin.

XEXILI.—Berdin zait. Ez zira gehiago deus ere enetzat.

PANPILI.—Postarat berehala joaiteko gogoia nuke aitari telefonatzerat ez dadien egun hunar at. Behar bada ez da oraino etxetik abiatua, eta hola ez litake bideari lot.

XEXILI.—Egin-azu nahi duzuna. Eni berdin zaut.

PANPILI.—Bo-o-o-o! Ez zazula hola nigar egin Xexili. Sarri berean Pariseko treina hartuko dut. Hola kontent izanen zirea? Errazu baietz, Xexili!

XEXILI (*Batere ez erreputurik. Bainan nigarrak gutitu zaizko*).

PANPILI.—Errazu ba baietz, Xexili.

XEXILI.—Eta zure aita heldu bada?

PANPILI.—Askiko diozu erraitea nola telefonatu diotan, eta nola gaur berean, Parisera itzulia naizen.

XEXILI.—Bon, ontsa da.

PANPILI.—Banoa beraz berehala telefonatzerat. Hola kontent zirea?

XEXILI (*Azken nigarrak xukatuz*).—Ba, Panpili, ba ene bihotza.

PANPILI (*jalitzen da. Elgarri irriño bat egiten dute. Xexili berritz josturari lotzen da*).

OIALA

SEIGARREN GERTALDIA

Joka-lekua: *Aintzineko bera. Xexili josten ari da*

LUZI (*agertuz*).—Zer ari zira, bestetako muntatzen?

XEXILI.—Ba, zaharren berritzen.

LUZI.—Jes! Zer dituzu begi gorri horiek? Zer zira nigarrez ari?

XEXILI.—Ba hortzetarik minez nago.

LUZI.—A! Seinale ona da: ahotako min, amodio min!

XEXILI.—Gerta ditakena da hori ere.

LUZI.—Ez duzuia gizon-gairik egin oraino Parisen?

XEXILI.—Nik badut gizon-gaia, bat Parisen eta bat hemen.

LUZI.—Bañorekin ez duzuia aski?

XEXILI (*irriño batekin*).—Ba, arropak ere izaiten dira aste egunetakoak eta igandetakoak.

LUZI.—Nik ez dakit zuk nola hoin aise arrapatzen dituzun gizon-gaiak. Ez dira ori ene ganat hola heldu!

XEXILI.—Aski diozu nik bezala erraitea: xauri, xauri!

LUZI.—Egiton diotet ba xauri, xauri, bainan nik nahi ez ditudanak jiten zauzkit, eta nik nahi ditudanak aldiz ez.

XEXILI.—Zato enekin Pariserat eta han ukanen duzu hauta.

LUZI.—Ba, han nintzelarik bat bildu nuen, ene gostuko biziki plantakoa, bainan gaizki erori nintzan.

XEXILI.—Zer gertatu zitzaizun?

LUZI.—Zuk bezala ene segidantak bi arropa bazituen: bat igandetako, bestea aste egunetako. Ni nintzen aste-egunetako bakarrik. Hortaz oharturik Pariseri egin nion bertikotz adios.

XEXILI (*irriz*).—Ongi xoroa izan zinen ori, hola jokatzeko.

LUZI.—Zer eginen zinuen zuk, ene orde izan bazine?

XEXILI.—Nik? Beste hainbeste eginen nion mutil hari. Aski zinuen zuk ere bigarren bat hartzea igandetako.

LUZI.—Ba bainan ooren buru, ez nintzen deusetarat heltzen hola makila bi muturretarik atxikiz.

XEXILI.—Gizonak hola dira. Nahi badituzu zuri estekatu, behar dute ukan ez bakarrik zuretzat amodioa, bainan ere beldurra badugula gero nor heien ordaintzeko, ez zauzku leial egoiten.

LUZI.—Ba, bainan hola ariz, zure bizia arras barreiatzen duzu.

XEXILI.—Zer dira beraz, gizon-gaiak haizu nahi dutenarekin ibiltzerat eta gu ez? Egin dezagun beste hainbeste eta kito.

ARROXA (*gertuz*).—Errazu, Xexili, norat joan da zure Suedako laguna? Ganberatik atera zait pitsik erran gabe eta ez da gehiago agertzen.

XEXILI.—Ba, faturrak zerbeit berri txar ekarri omen dio. Postara joana da ene ustez telefonatzerat.

ARROXA.—Agian ez dautet kenduko ene oheko laguna. Irri egitea maite duia bederen?

XEXILI.—Ba, ba, bainan ez da errex harekin jostatzea mintzairaren gatik.

ARROXA.—Ez zaitela mintzairaz kexa. Hasteko, orai berean, ohea portefuilan ezarri diot. Sarri mihise pean lehen sar araziko dut. Ikusiko dugu zer begitarte egingen duen, ariko delarik zangoak ezin luzatuz ...Gizon-gairik baduia?

XEXILI.—Uste dut zerbeit abiadura izan behar duela norbeitekin.

ARROXA.—Bon. Eta hik, Luzi; ez baitun gisa, nexkatxa bat hola ibiltzea, galtza luzekin herriko-bestetan, heldu den gabean aski diozkan galtza horiek ebastea. Jali dadiela gu bezala zaietan eta ez galtzetan.

XEXILI (*irriz*).—Ikusten dut arras xede onak dituzuela. Agian ez zautzue samurtuko.

ARROXA.—Berak ikus beza. Jes! Bestak ez direa irri egiteko? Errazu, Xexili, badakizu segur zure gizon-gaia hemen duzula?

XEXILI.—Ene gizon-gaia? Nor?

ARROXA.—Ta, jazko hura bera, gure auzoko Jan-Piarre. Atzo jina da Bordaletik aste batentzat. Egun berean zure ikusterat etorri behar duela errana daut.

XEXILI.—Nitaz mintzatu zireztea Jan-Piarrekin?

ARROXA.—Bixtan da. Aipatu dauku nola zurekin letraz gurututzen den. Segur ez zaitu saltzekotan.

XEXILI.—Ba, letrak elgarri egiten ditugu adixkide bezala, urrunago joan gabe.

ARROXA (*irriz*).—Ez bazaizte urrun joanak, segur naiz joanen zaitzela oraiko aldian. Sobera errabiatua da Jan-Piarre zurekin ezkondu nahiz.

XEXILI.—Bo! bo! Ez gira ez ezkontzeko solasetan sartuak.

ARROXA.—Alo! Zexili, alo! Ez zaitzela enekin ar maltzurkerian. Aitor-azu egia den bezala. Berdin Jan-Piarre beraren ganik oro badazkit.

XEXILI.—Ezetz, Arroxa, zinez mintzo naiz, ez girela batere hortarat ari.

ARROXA.—Bon, bon! Atxik-azu zure sekretua. Berdin laster denbora mintzatuko da. Ale, Luzi, joan behar dinagu plazarat. Engoitik dantzan ari ditun karraskan.

LUZI (*Xexiliri*).—Eta zu, ez zirea heldu?

XEXILI.—Ikusiko dut nola itzulikatuko naizen ene Suedako lagun horrekin.

ARROXA.—Bon, ttanttari agur bat egin, osabari beste bat eta bagoazi. Sarri jinen gira afaiterat.

XEXILI.—Ba, sarri artio, edo hobeki apur bat artio, nik uste plazan laster elgar ikusiko baitugu. (*Biak jalitzen dira. Xexili apur bat bakarrik*).

KATALIN (*agertuz*).—No! Joan ditun gure bi perlak. Eta hi nolaz gelditu haiz hemen?

XEXILI.—Ene lagunaren so nago.

KATALIN.—Ba, haren so edo hobeki hire kasko tzarra ezin arinduz. Ikusi dun zoin aise nexkatxa horrek onhartu duen ohe berean lo egitea Arroxarekin? Ez omen zinan sekulan holakorik nahiko. Hik dionan baino sanoago dun nexkatxa hori. Hi ari haiz hor dena ixtorio eta mixterio.

XEXILI.—Ez da batere errana ene lagunak gure etxean lo egiten duela heldu den gabean.

KATALIN.—Ez lo hemen eginen? Zertako ez?

XEXILI.—Zeren eta berri txar zerbait hartu baitu bere familiaratik Postarat joana da telefonatzerat.

KATALIN.—Zer berri txar?

XEXILI.—Aita gaizki duela edo holako zerbeit.

KATALIN.—Hanbat gaixto! Agian ez din familiako bide-gaberik ukanen orai besta betean ontsa ausa ditaken tenorean (*jalitzen da. Xexili apur bat bakarrik*).

PANPILI (*agertuz*).—Bakarrik zirea?

XEXILI.—Ba. Ta?

PANPILI.—Berantegi.

XEXILI.—Zer berantegi?

PANPILI.—Telefonatu dut gure auzorat: aita jada bidean omen da hunarat buruz.

XEXILI.—Oas! Zer egin behar dugu beraz?

PANPILI.—Ez da hor haratik ez hunatik: hartuko dut Pariserako lehen treina. Zuk aski diozu aitari erraitea nola gaur Pariserat itzuli naizen handik galdea ukanik.

XEXILI.—O, ene bihotza, ez dakizu zonbat estimatzen dudan zure egitatea.

PANPILI.—Ba, jakin-azu gostatzen zautala eni ore. Bainan hortaratzen naiz egiazki maite baitzaitut.

XEXILI (*suspira batekin*).—Egunak luze izanen dira enetzat hemen zu gabe.

PANPILI (*ilun*).—Ba, eta enetzat, han, oraino luzeago.

XEXILI (*irriño batekin*).—Ez nauzu bederen han beste batez ordainduko?

PANPILI (*irriño batekin*).—Galde bera dautzut itzultzen.

XEXILI.—Egun guziz letra bat igorriko dautzut.

PANPILI.—Eta nik, beste bat.

XEXILI (*sendimendutsu*).—O, holakotan dut hobeki senditzen zonbat maite zaitudan.

PANPILI (*hunkitua*).—Nik ere ba zu, Xexili. (*Atea joiten dute*).

XEXILI.—Te! Norbeit bada hor. Aintzinat!

JAN-PIARRE (*agertzen da eta mintzatzen biziki amodiotsu*).—Agur Xexili. Zertan zira?

XEXILI (*herabeki*).—Agur Jan-Piarre (*eskua luzatzen dio*).

JAN-PIARRE.—Ekazu potta (*emaiten dio... Jan Piarrek eskua luzatuz Panpiliri*). Hau duzuia delako Suedako laguna? Badaakit ez zirela bakarrik jina Parisetik. Zure lagun hunek ez omen daki tuntik ez eskuaraz eta ez frantsesez.

XEXILI.—Ez, zorigaitzez ez daki.

JAN-PIARRE (*ahalik gehiena hurbilduz Xexiliri*).—Milesker, Xexili aste guziez izkiriatu baitautazu. Ez dakizu zer atsegina egiten zautaten zure letrek. Denak beiratuak ditut eta bakotxa irakurtua lau bost alditaraino.

XEXILI (*Ez jakin nun koka*).—Noiz jina zira?

JAN-PIARRE.—Atzo, Xexili. Eta jina naiz kaskoan harturik behar ditugula oraiko egon aldian azken deliberamenduak hartu. Erreztun pollit bat ekarri dautzut. Nahi nuke hura zure errian ezarri. Hemendik joan aintzin behar ginuke ezkontzeko eguna ez bada, bederen ilabetea finkatu.

PANPILI (*Bere kadiran ez dagoke*).

JAN-PIARRE.—Jes! Zer du zure lagun horrek?

XEXILI.—Pitsik, pitsik (*Izerdia abiatua du*).

JAN-PIARRE.—Bordalen esperantza handia badut ilabete bat barne, bizitegi baten jabe izanen naizela. Beraz, Xexili, ohanterat sartzea bertzerik ez duzu izanen. A! Ez dakizu zonbat berantetsia dudan biak buruz-buru jarriko giren egun eder hura!

PANPILI (*Kadira errabian aurtikirik bet-betan jalitzen da*).

JAN-PIARRE.—Jes! Zer du nexkatxa horrek?

XEXILI.—Pitsik... pitsik...

JAN-PIARRE.—Bainan zerbeit egin zaio nexkatxa horri! Zuk ere zerbeit baduzu!

XEXILI (*Nahasiki mintzo*).—Pitsik, pitsik... Dolu handi bat: aita du arras gaizki. Ba, oxtian berri txarrak ukanak. Utz-azu... Utz gaitzatzu... Aita ba...

JAN-PIARRE.—Zerbeit egiten ahal duta horrentzat?

XEXILI.—Gero erranen dautzut. Tenore txarrean jin zira.

JAN-PIARRE.—Ohartzen naiz, ohartzen. Bon, bainan noiz ikusiko dugu elgar?

XEXILI.—Ikusiko dugu ba noizbeit... Ez dakit, ez dakit.

JAN-PIARRE.—Bon, orduan banoa beraz. Laster artio (*nahi luke hurbildu Xexiliren ganat bainan hau urruntzen zaio*).

XEXILI.—Ba, ba, laster artio (*Xexili bakarrik egoiten da, nigarrez hipaka, arpegia beso pean gordea*).

PANPILI (*apur baten buruan agertuz baliza bat eskuan, errabian mintzo*).—Nigar egiten ahal duzu ba, ustela zu! Ni banoa. Zertako joan naizen galdatzaileri aski dituzu gezur batzu sakatzea! Berdin baduzu usaia!

XEXILI (*atea trabatuz nigar eta asaldura handienarekin*).—Ez, Panpili, ez zira joanen ni entzun gabe. Egia da mutil horri izkiriitzen niola bainan adixkide bati bezala. Ez dut nik behin ere izan horrekin ezkontzeko xederik. Hori bere burutik ari da eta ez enekin elgar aditurik.

PANPILI.—Bakea eni! Eta utz nezazu joaiterat.

XEXILI.—Ez, ez zaitut utziko. Nik zu zaitut bakarrik maite eta ez beste nehor. Zin egiten dautzut. Nik ez dut horrekin pitsik nahi. Gezurra da nik badudala horrekin ezkontzerako abiadura.

PANPILI.—Utziko nuzuia jalitzerat edo nahi dituztia bi behar-ondoko?

XEXILI.—Ekatzu nahi baduzu! Ale jo nezazu, bainan nik zu zaitut maite eta zu bakarrik.

PANPILI.—Bon, geroak erakutsiko du. Ate hori idek eni!

XEXILI.—Idekiko dautzut bainan errazu bakarrik ez nauzula hastiro. Hori bakarrik!

PANPILI.—Bon beraz. Ez zaitutela hastiro. Eta orai idek atea!

XEXILI (*eztituz, bihotz barnetik mintzo*).—O ene bihotza, ez zaitela hoin bortitzki mintza! ez dut nik hobenik. Nahi duzuia jin nadin zurekin Pariserat? Heldu naiz berehala! (*eskua hartzen dio*).

PANPILI (*Eskua uzten dio. Begiak nigarrez betetzen zaizko. Deus erran gabe nigarrak xukatuz jalitzen da*).

XEXILI (*bakarrik xutik dago bere nigarrak xukatuz*).

KATALIN (*agertuz apur baten buruan*).—Erran, no, zer gertatzen dun hemen? Hire nexkatxa lagun hori ikusi dinat tirahala zoala bere baliza eskuan.

XEXILI.—Ba, ama, berri txarra ukan du, aita arras gaizki due-la eta, burua galdua, berchala joan da Pariseko treina-ren hartzerat.

KATALIN.—Jes! Agur bat guri egin gabe?

XEXILI.—Ez zakien gehiago berak nun zen. Erran daut otoi barka dezozuen, ez zuela zueri agur bat egiteko kalapiorik, bere etxetik izkiriaturko daukula.

KATALIN.—Jes! Eta hik zer dun begiak hola nigarrez hanpatuak ukaiteko?

XEXILI.—Zer uste duzu, ama, ez dudala nik senditzen lagun horren zorigaitza?

KATALIN.—Ba, ba, hala dion segurik. Ez agur bat, ez milesker bat, joan bezala jin, jin bezala joan, nik ez dinat pitsik konprenitzen!

OIALA

ZAZPIGARREN GERTALDIA

Joka-lekua: *Aintzineko bera. (Xexili eta Katalin)*

KATALIN.—Hire nexkatxa horrek aita nun din?

XEXILI.—Suedan, bixtan da, hangoa denaz geroz.

KATALIN.—Eta, hemendik Suedaraino baduia treinarik?

XEXILI.—Hori ez dakit, bainan Parisen gelditzekoa da. Han ikusiko du norat-jo, etxeko berrien arabera.

KATALIN.—Jes! Zer ditun boza horiek kanpo hortan? (*atea jotzen dute*). Aintzinat! (*agertzen dira bi gizon, Panpili dakartela ahal bezala. Panpilik izterra odoletan du. Ai! ai! ai!-ka ari da*).

XEXILI (*arras asaldaturua*).—Zer gertatzen da?

OTOZAIN.—Nik jo dut otoarekin. Nexkatxa hau zuen etxean den udatier bat omen da. Bainan ez da ene falta. Bera jin zaut azpirat.

KATALIN.—Nolaz hortaratu da, dohakabea?

OTOZAINA.—Ez dakit zer iragan zaion burutik. Ez du so egin, ez eskuin eta ez ezker. Tirahala bidea trebesatzen hasi da. Emaiten ahal nion arrasta guzia eman diot otoari, bainan ez nezaken neholaz ere huts egin.

KATALIN.—Xexili, lagun-zazu bere ganberalat (*Xexilik eta otozainaren lagunak joaiten dute Panpili*).

OTOZAINA.—Ez dakit nola ez dudan han berean garbitu.

KATALIN.—Hanitz kolpatua dea?

OTOZAINA.—Ez dakit. Mihikuari dei egina diot. Apur baten buruan hemen izanen duzue. Nik uste, izter hezurra hautsia duke. Herrestan eraman dut han-harat. Bainan edozoinik nik bezala egingen zuen. Ez da ene falta.

KATALIN.—Ez naiz harritzen gertatu zaionaz. Hemendik arras nahasia ateraia zen.

OTOZAINA.—A! Ohartua zinen beraz zu ere? Zentzua xuxen duenak ez du holakorik egiten. Iduri luke kasik bere buruaz etsiturik nahitarat dela hortaratu.

KATALIN.—A! Jainko ona! Ez ginuen beste beharragorik!

OTOZAINA.—Galda-ozute edozoin lekukori. Denek gauza bera aitortuko dautzute (*otoizainaren laguna agertzen da*). Bon, gu bagoazi otorat. Engoitik jandarmak ere han dituzkegu. Hunat ere segur etorriko zaizkitzu. Agur beraz, anderea.

KATALIN.—Ba, agur jaunak.

XEXILI (*nigarrez agertzen da*). O ama, zer behar dugu bilakatu?

KATALIN.—Ez din balio sintsakerian artzea. Ez gaitin horrek onduko. Mihikua laster hemen izanen baitun, behar dinau nexkatxa hori biluzi, garbitu eta ohean ezarri. Ekar-an hortik ur-bero xorta bat (*Xexili jalitzen da. Katalinek armario batetik jalitzen du otarre bat erien artatzeko puskez betea. Puska hek jalitzen ditu: untzi, kotoina, lotura eta holako*).

XEXILI (*agertuz*).—Ama, huna ur beroa.

KATALIN.—Bon, goazin ganberalat.

XEXILI.—Ama, ez zaitela zu jin. Nihaurre aski naiz behar denaren egiteko.

KATALIN.—Ihaurre aski? Baduna burutik? Nola nahi dun hik bakarrik nexkatxa hori mugitu? Bien artean ere izanen dinau aski lan!

XEXILI.—Zuk ez duzu konprenitzen, ama, bainan nexkatxa horrentzat nahigabe haundia izanen da zuk hori tratatzea.

KATALIN.—Bakea eman, ergela hi. Ez-adila beti solas beretan lot. Puska hauk garreia-aitzin ganberalat. Ni goiti nioan;

gure amariotik hartu behar dinat xukadera bat mihikua rentzat (*jalitzen da*).

XEXILI (*kexu, lotzen da pusken garraiatzen: Atea jotzen dute*).—Aintzinat.

MIHIKUA (*agertuz*).—Agur, Xexili.

XEXILI.—Agur; jaun mihikua. (*asaldataua*). O jaun mihikua, buruz-buru girenaz baliatzen naiz, zuri zerbitzu bat galdatzeko. Ez nuke nahi nehork jakitea. Hemen, denek us-te dute gure kolpatua nexkatxa bat dela, bainan ez da hala. Mutil bat da nexkatx arropetan.

MIHIKUA.—Zer ditutzu bitzikeria horiek? Amak ere ez dakia pitsik?

XEXILI.—Nehork ez daki pitsik, salbu nik. Otoi ez zazula nehori pitsik sala:

MIHIKUA.—Bainan, bainan, nola nahi duzu nik erraitea mutil bat dela nexkatxa? Horren paperak egin behar ditut. Ospitalerat igorri behar bada, ez dezaket han emaztekin ezar! Hori ez ditakena da!

KATALIN (*agertuz*).—Hor zirea, jaun mihikua? Nexkatxa bat dugu hemen Suedakoa; Xexiliren lagun bat, berarekin etorria hunarat ilabete batentzat, eta harek du izan ix-tripu bat.

MIHIHUA.—Nun duzue, ikus dezadan?

KATALIN.—Zato ganberalat. Biziki laster etorri zira. Oraino biluztekoa eta garbitzekoa dugu. (*Xexiliri*) Ekaitzin, no, puska ondar horiek.

MIHIKUA.—Ba, berehala jin naiz. Holakotan minutak berak konda baitira asko aldez (*hiruak sartzen dira ganberan, bainan Xexili berritz jalitzen da berechala eta plantatzen beharria ganberako ateari. Hastetik ez dira solas urrun batzu baizik entzuten. Bainan apur baten buruan Katalin mintzo da, alimaleko oihuekin ikaratzten baitu Xexili*).

KATALIN (*ganberan oihuka*).—Ze... eeer? Mutila? Mutila gure nexkatxa? Zer da botiga hau? Bainan zer da manera hau? Eskandala hau gure etxean? Alaba zirtzila! Bi behar-ondoko eman behar diozkat (*Xexili jartzen da mahainean eta burua kukutzen du beso-pean. Atea idekitzen da eta ama agertzen orroaz*). Nun hiz? Zirtzil zikina! Gezurti ustela, hi! (*Buruko iletarik emaiten dio zartzailaldi bat*) Orai konprenitzen dinat hire komedia. Julufrei pollitak zuek, hori eta hi ere!

XEXILI (*Nigarrez karrasian*).—Barka, ama, barka, bainan ez dugu gaizkirik egin!

KATALIN.—Zer? Ez duzuela gaizkirik egin? Baduna kopeta hola mintzatzeko? Ez zauna gaizkirik aski mutil hori hemen sartzea nexkatxa zela erranez! Korretzionario eskolan dun hire lekua eta ez hemen! Ago, ago, hustu beharko ditun ba, laster, leku hauk, hik eta ba horrek ere! zutik!

Ahalgegarriak! Gezurra tripan zutik dun, hik, zutik!

MIHIKUA (*agertzen da*).

KATALIN.—A! Bazautzia, jaun mihikua, gure etxeko eskandala?

MIHIKUA (*Fermuki*).—Bon, ixilik, Katalin, apur bat, bi hitz erran ditzadan. Ene aldetik egitekoak egin diozkat. Ez zaut iduritzen hezurra hautsia duela. Nik uste arraildua bakarrik. Ikusteko xuxen zer duen, ospitalerat sartuko dugu. Han radioa pasatuko diote.

KATALIN (*beti errabian*).—Doala hemendik ospitalerat edo nahi duen lekurat!

MIHIKUA (*fermuki*).—Ixilik Katalin! Beraz ospitalerat sartzeko paperak eginen diozkat. Hango eri-garraiataile oto bat deituko dut.

KATALIN.—Ba, eta lehen bai lehen.

MIHIKUA.—Bon, eta orai, agur, eta bestaldi bat artio (*jaltzen da*).

KATALIN.—Agur ba, jaun mihikua, agur (*Xexiliri beti oihuz*).
Hi, ba, hi, a! orai konprenitzen dinat (*Xexiliren boza egi-
nez*) «Ez, ez, ama, ez du nahiko zuk biluztea...». Hori
duna aita eta amaren amodioa? Etxearen errespetua? Mu-
til buhame bat guri hola sakatzeko!

XEXILI.—Ez da buhamea, ama, eskualduna da, eta gainerat
ene gizon-gaia.

KATALIN.—Eta baduna kopeta horren aitortzeko? Eskualduna!
Ez bide din nó guti egin entzunez guk hemen erran ditu-
gunak! Eta gainerat gizon-gaia! A! ba, zer aita familia-
doko egunetan! (*Atea jotzen dute*). A! Nor ote da hor,
orai berritz? Otoi gorde-adi hemendik, ahalgearen gatik
ere (*Xexili jalitzen da*) Aintzinat!

GILEN (*agertuz*).—Agur anderea.

KATALIN.—Agur jauna.

GILEN.—Etxe huntan dea Parisetik ilabete batentzat jin mu-
til bat Panpili izenekoa?

KATALIN.—Ba jauna, ba, zorigaitzez hemen da.

GILEN.—Ni naiz, anderea, mutil horren aita. Zertako duzu
erran ene semea zorigaitzez dela hemen?

KATALIN.—Zato, jauna. Aintzina zaite enekin zure semearen
ganberalaino. Han mintzatuko gira eta laster zuhaurek
ikasiko duzu nahi duzana, bai eta ere nahi ez duzuna
(*jalitzen dira. Ganberan gora mintzo dira bainan guti di-
tazke konpreni*).

PATIN (*agertuz*).—Jes! Zer pasatzen da etxe huntan? Oxtion,
mihikuaren otoa ate-aintzinean... orai beste bat... Nun
ditut emazte horiek? (*oihuz ate batetik*) Hor hiza Xe-
xili?

XEXILI (*agertuz asaldatuki mintzo*).—O aita, zu bederen eman
zaite ene alde.

PATIN.—Zer dun neska, zer?

XEXILI.—Badakit gaizki egin dudala. Barkamendu galdatzen dautzut. Otoi, lagun nezazu.

PATIN.—Mintzatuko hiza garbiki?

XEXILI.—Ba, ene nexkatx lagunak oto ixtripu bat izan du. Hor da kolpatua ohean, bainan nexkatxa hori ez da, ez Suedakoa, eta ez nexkatxa. Eskualduna da, mutila da, eta gainerat ene gizon-gaia.

PATIN.—Zeee...er? Bainan, bainan, baduna burutik!

XEXILI (*nigarrez*).—O aita, ez nezazula mokoka! Amak aski egina nu jada. Edo bestenaz banoa ene burua urerat aurkititzerat!

PATIN.—Bainan, Xexili, zertako ari izan haiz holako komedietan? Zertako ez dun egia aitortu den bezala haste-hastetik?

XEXILI.—Ez dakit nihaurrek ere, bainan aita, ez dugu gaizkirik egin, zin egiten dautzut, sinets nezazu! (*Ganberako atetik agertzen dira Gilen eta Katalin*).

KATALIN.—Ba, jauna, horra zer desgraziak ukan ditugun zure semearekin. A! Hor zirea, Patin? Badakizu engoitik gure Suedako nexkatxa eskualdun mutil bat dela. Jaun hau da mutil horren aita.

PATIN (*so eta so dago Gilen-i*).—Jes! Jes! Hi ez hiza ene gerlako laguna, Gilen Ahetzekoa, Landesetarat joan baitzuan bizitzerat?

GILEN.—Eta hi, ez hiza Patin Elissalde?

PATIN.—*Hura bera (eskua tinkatuz lepotik elgarri lotzen dira)*. Gaizo Gilen, ene aspaldiko lagun leial maite-maitea! Zertan hiz, to?

GILEN.—Betiko hura, gaizoa. Urte batzu gehiago bizkarrean!

PATIN.—Nola den ahatik bizia! Nun elgar berritz ikusi behar!

GILEN.—Bai, eta zer maneretan!

KATALIN (*beti erasian*).—Altxa-zkitzue zuen haurrak ahal bezain ontsa, eta horra ondotik heien mileskerra!

PATIN.—Zaude ixilik, Katalin! eta ekazu hunarat edari xorta bat, duzun hoberenetik.

KATALIN (*zerbitzatzuz*).—Ixilik, ba, ixilik! Oro haizu dira beraz. Zer behar du orai, hobendunak nausi, eta hobengabeak burua apaldu?

PATIN.—Baietz, baietz, emaztea. Badakik zer den, Gilen gai-
zoa? Gazteak... eta gaztek gazte-lan!...

KATALIN.—Berritz ere lan txarra eginen dute gaztek hola ar-
tzen bazira heien hutsak tapa eta tapa!

PATIN.—Ba, emaztea, ba, ekazu edaterat (*ahapetik Gilen-i*).
Ez zokela kasurik eman, Gilen, gure emazte hori pixka
bat kapitaintsa duk, bainan bihotz ona dik.

KATALIN.—Zer erran duzu ahapetik? Kapitaintsa ba, beharko
hala izan, gure etxean gizonak duen nausitasunaren
gatik!

PATIN.—Bon, halabiz! Eta hik, Xexili, zer xede dun gero mu-
til horrekin? Egiazki ezkondu gogo duzueia?

XEXILI.—Ba, aita, ba.

PATIN.—Bon, gu bi aiteri, xede hori arras ontsa zaukunau.
ez dea hala, to, Gilen?

GILEN.—Bai, izan daitela gu biak izan giren bezenbat adixki-
de, eta ongi jaliko dituk bizian.

PATIN.—Bon, Xexili, hazi ere eremon oherat baso hautarik bat.
(*Xexili sartzen da ganberan basoarekin, berritz agertzen,
eta bere basoa eskuan, xutik emaiten da ganberako ate-
-sartzean, atea dagola erdi idekirik*). Bai, uste-gabeko
eguna diuk hau. Hogoi urte inguru dukek ez dugula elga-
rrekin trinkatu. Trinkata dezagun beraz! Haurrak, egun
da zuen aiten besta. Gu bien nahikeria da elgar maita
dezazuen, zuen aitek elgar maitatu duten bezenbat. Adi-
tzen dun Xexili?

XEXILI.—Bai, aita.

GILEN.—Eta hik ere aditzen duka Panpili?

PANPILI (*ohetik*).—Ba, aita!

PATIN.—Bon, trinka dezagun beraz gure eta zuen zorionean.

KATALIN.—Eta ni ez niza barne?

PATIN.—Ba... zu... nork atxik kanpoan?

OIALA

Piarres Larzabal - 1965